

4. Дергачов О. П. Формування громадянського суспільства // Політична історія України. XX століття: У 6 т. – Т.6: Від тоталітаризму до демократії (1945–2002) / О. М. Майборода, Ю. І. Шаповал, О. В. Гарань та ін. – 2003. – С.541–560.

5. Закон УРСР «Про мови в УРСР» від 28 жовтня 1989 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/8312-11>.

6. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №39. – Ст.351.

7. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №25. – Ст.283.

8. Конституція України від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

9. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод Рада Європи від 4 листопада 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

10. Михайловська О. Г. Інституційні зміни громадянського суспільства в сучасній Україні / О. Г. Михайловська // Грані. – 2010. – №1 (69). – С.120–121.

11. Партійна система України: особливості становлення, проблеми функціонування, тенденції еволюції // Національна безпека і оборона. – 2010. – №5. – С.2–33.

12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» від 5 листопада 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-п>.

13. Проценко Д. В. Розвиток законодавства України в сфері регулювання діяльності ЗМІ / Д. В. Проценко // Наукові записки НаУКМА. – Т.129. – С.88–93.

14. Росенко М. Державна політика України щодо церкви й релігійних організацій. Їхнє місце в політичній системі суспільства / М. Росенко // Віче. – 2009. – №12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1513/>.

15. Стороженко О. В. Нормативно-правова основа функціонування сфери культури // Теорія та практика державного управління. – 2011. – Вип.4. – С.273–279.

16. Телешун С. Нові українські політичні реалії і процес формування засад українського суспільства / С. Телешун // Політичний менеджмент. – 2008. – №1. – С.3–4.

17. Федотов М. А. Право масової інформації в Російській Федерації / М. А. Федотов. – М.: Междунар. отношения, 2002.

18. Шпак В. Українські друковані засоби масової інформації: від державних до приватних / В. Шпак // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2013. – Вип.36. – С.320–324.

9. Konvencija pro zahyst prav ljudyny i osnovnopozlozhnyh svobod Rada Jevropy vid 4 lystopada 1950 r. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

10. Myhajlovs'ka O. G. Instytucijni zminy gromadjans'kogo suspil'stva v suchasnij Ukraini / O. G. Myhajlovs'ka // Grani. – 2010. – №1 (69). – S.120–121.

11. Partijna sistema Ukrainy: osoblyvosti stanovlennja, problemy funkcionuvannja, tendencii' evoluciji' // Nacional'na bezpeka i oborona. – 2010. – №5. – S.2–33.

12. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennja porjadku spryjannja provedennju gromads'koi' ekspertyzy dijalnosti organiv vykonavchoi' vlady» vid 5 lystopada 2008 r. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-p>.

13. Procenko D. V. Rozvytok zakonodavstva Ukrainy v sferi reguljuvannja dijalnosti ZMI / D. V. Procenko // Naukovi zapysky NaUKMA. – T.129. – S.88–93.

14. Rosenko M. Derzhavna polityka Ukrainy shhodo cerkvy j religijnih organizacij. Ihnje misce v politychnij systemi suspil'stva / M. Rosenko // Viche. – 2009. – №12. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.viche.info/journal/1513/>.

15. Storozhenko O. V. Normativno-pravova osnova funkcionuvannja sfery kul'tury // Teorija ta praktyka derzhavnogo upravlinnja. – 2011. – Vyp.4. – S.273–279.

16. Teleshun S. Novi ukrai'ns'ki politychni realii' i proces formuvannja zasad ukrai'ns'kogo suspil'stva / S. Teleshun // Politychnyj menedzhment. – 2008. – №1. – S.3–4.

17. Fedotov M. A. Pravo massovoj informacii v Rossijskoj Federacii / M. A. Fedotov. – M.: Mezhdunar. otnoshenija, 2002.

18. Shpak V. Ukrain's'ki drukovani zasoby masovoi' informacii': vid derzhavnyh do pryvatnyh / V. Shpak // Naukovi pracj istorychnogo fakul'tetu Zaporiz'kogo nacional'nogo universytetu. – 2013. – Vyp.36. – S.320–324.

Moroz N. A., graduate student of history and political theory Faculty of Law, National Mining University (Ukraine, Dnipro), ninamoroz86@gmail.com

The establishment of legislation in the spiritual and cultural spheres as an important ground for the formation of civil society in Ukraine

The article deals with the formation of regulatory support for spiritual and cultural areas as social basis of civil society, it defines the stages of its establishment on the territory of independent Ukraine in 1990–2010 respectively. The article also proves the importance of legislative basis for further social and state development.

Keywords: civil society, institutions of civil society, media, law, state.

* * *

References

1. V Ukraini skasovano propysku [povidomlennja]. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://news.finance.ua/ua/news/~/3063/v-ukrayini-skasovano-propysku>

2. Gromadjans'ke suspil'stvo v suchasnij Ukraini: specyfika stanovlennja, tendencii' rozvytku [Tekst] / F. Rudych [ta in.]; zag. red. F. M. Rudych; Instytut politychnyh i etnonacional'nyh doslidzhen' NAN Ukrainy. – K.: Parlaments'ke vyd-vo, 2006. – 412 s.

3. Dijak I. Ukrain's'ke vidrodzhennja abo nova rusyfikacija / I. Dijak [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://dhost.info/newbabilon/ukrvidr/r2_4.html.

4. Dergachov O. P. Formuvannja gromadjans'kogo suspil'stva // Politychna istorija Ukrainy. XX stolittja: U 6 t. – T.6: Vid totalitaryzmu do demokraciji' (1945–2002) / O. M. Majboroda, Ju. I. Shapoval, O. V. Garan' ta in. – 2003. – S.541–560.

5. Zakon URSR «Pro movy v URSR» vid 28 zhovtnja 1989 r. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/8312-11>.

6. Zakon Ukrainy «Pro osnovy nacional'noi' bezpeky Ukrainy» vid 19 chervnja 2003 r. // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy. – 2003. – №39. – St.351.

7. Zakon Ukrainy «Pro svobodu sovisti ta religijni organizacii'» vid 23 kvitnja 1991 roku // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy. – 1991. – №25. – St.283.

8. Konstytucija Ukrainy vid 28 chervnja 1996 r. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

УДК 327.7+327(075.8).327.57

Вонсович О. С.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, ПрАТ «Українсько-Польський вищий навчальний заклад «Центрально-Європейський університет» (Україна, Київ), sefinrof@ipnet.ua

«МЮНХЕНСЬКІ ПІДСУМКИ» ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Метою даної статті – є дослідження підсумків Мюнхенської конференції з безпеки 2017 р. та їх значення для європейської та міжнародної безпеки. Під час написання статті, автором були використані наступні методи: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція. Основні одержані висновки полягають в наступному: Мюнхенська конференція з безпеки засвідчила високий рівень уваги до європейських та міжнародних проблем, які напрями впливають на стан безпеки на регіональному і глобальному рівнях; остаточно невизначеність адміністрації президента США відносно ролі і місця країни в Європі змушує європейський політиком виробляти нові підходи щодо подальшої розбудови та зміцнення системи європейської безпеки; Україні очікуваної підтримки надано не було: натомість, спостерігався дуже низький рівень уваги з боку європейських та світових політиків до «українського питання», яке, в підсумку, так і не було детально розглянуто; відносно міжнародної безпеки, то потрібно зауважити на тому, що наявність таких викликів як тероризм, кібертероризм, інформаційні війни та інші, заважають комплексному впровадженню нових підходів щодо забезпечення глобальної безпеки.

Ключові слова: європейська безпека, міжнародна безпека, НАТО, Європейський Союз, виклики, загрози, співробітництво.

Основною проблемою, яку досліджує автор в даній статті, – є аналіз підсумкових рішень в рамках Мюнхенської конференції з безпеки 2017 р. і їх значення для розвитку європейської та міжнародної безпеки. Такими, які раніше не були достатнім чином обгрунтовані, видаються наступні аспекти: майбутнє трансатлантичних відносин і НАТО після обрання Д. Трампа президентом США, стан співробітництва в рамках Європейського Союзу в галузі безпеки і оборони, криза в Україні та відносини з Російською Федерацією, війна в Сирії та ряд інших.

В статті автором були використані, переважним чином, матеріали зарубіжних ЗМІ, а також матеріали офіційного веб-сайту Мюнхенської конференції з безпеки. Це дозволило автору глибше проаналізувати досліджувану проблему, а також визначити ті проблеми, виклики та загрози, які заважають ефективному забезпеченню європейської та міжнародної безпеки.

Метою даної статті – є дослідження підсумків Мюнхенської конференції з безпеки 2017 р. та їх значення для європейської та міжнародної безпеки.

Мюнхенська конференція з безпеки 2017 року розпочала свою роботу 17 лютого. Це вже 53 щорічна зустріч, на якій присутні лідери країн, політики та експерти. Головою конференції було обрано німецького дипломата В. Ішінгера. На порядок денний конференції були винесені такі питання як: майбутнє трансатлантичних відносин і НАТО після обрання Д. Трампа президентом США, стан співробітництва в рамках Європейського Союзу в галузі безпеки і оборони, криза в Україні та відносини з Російською Федерацією, війна в Сирії та ряд інших [1].

Однією з найбільш актуальних тем стало майбутнє трансатлантичних відносин і НАТО, особливо те, що стосується відносин Північноатлантичного альянсу та ЄС. Європейські політики (канцлер Німеччини А. Меркель, міністр оборони Німеччини У. фон дер Ляйнен, міністр закордонних справ Німеччини З. Габріель) в своїх виступах намагались довести до американських колег свою стурбованість відносно майбутньої політики США, в тому числі недопущенні пріоритетності двосторонніх відносин у порівнянні з єдиним блоковим підходом: в основному це стосувалось Росії, яка, з одного боку, піддана критиці з боку США, а з іншого – розглядається в якості партнера [2].

На підставі цього склалась наступна ситуація: з одного боку підтверджується готовність європейських країн до підвищення воєнних витрат до 2% від ВВП, а з іншого – не були конкретизовані перспективи європейської оборонної політики та її співвідношення зі стратегією НАТО. Така ситуація ставить у глухий кут майбутню кореляцію міжнародної та європейської безпеки, а отже – і забезпечення комплексної глобальної безпеки. Для об'єктивного розуміння нового формату взаємодії між НАТО та ЄС потрібно розробити Комплексну стратегію забезпечення міжнародної та європейської безпеки з боку НАТО та ЄС, яка б враховувала всі реалії сьогодення на міжнародній арені, а також включала в себе сучасні, адаптовані до нових викликів, ризиків і загроз інструменти, механізми, засоби ефективної практичної протидії та боротьби. Але потрібно зауважити на тому, що доти, доки не буде чітко визначено позицію США щодо

НАТО, дана Стратегія залишатиметься декларативним документом.

Що стосується стану співробітництва в рамках ЄС в галузі безпеки і оборони, то Верховний представник Європейського Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки Ф. Могеріні у своєму виступі під час конференції заявила, що Європейський Союз залишається стабільним, надійним та передбачуваним партнером для багатьох, в тому числі і в питаннях безпеки, колективної безпеки, заснованої на співробітництві [3]. Вона також підтвердила, що ЄС збереже тісні та вкрай важливі відносини зі США, а також тісне співробітництво з НАТО. Міністр оборони Німеччини У. фон дер Ляйнен заявила, що після довгих років скорочення бюджету Німеччині вдалось зробити поворот: тільки в 2017 р. у порівнянні із 2016 р. вдалось збільшити бюджет на оборону на 8% і він буде поступово зростати [4].

Потрібно розуміти, що не всі країни-члени ЄС зможуть так само як Німеччина збільшувати свої видатки на оборону з огляду на те, якою непростю є на сьогоднішній день ситуація в рамках Євросоюзу. Поштовхом до активізації співробітництва в галузі безпеки і оборони, стала «нова європейська політика» Д. Трампа, яка досі ще не має чітких меж та формату. Єдине що вже можна констатувати – це зміна ролі США у європейських безпекових справах. Згідно з позицією нового американського керівництва «європейська безпека повинна бути європейською», а не «американсько-атлантичною». Європа на собі повинна відчувати всю відповідальність за свою безпеку і не покладати великі сподівання на Америку. Враховуючи дані обставини, ЄС повинен починати розбудовувати нові підходи та стратегії забезпечення європейської безпеки суто на ресурсах та можливостях країн-членів. Враховуючи різні ресурсні можливості та фінансовий потенціал країн-членів, а також різне ставлення і розуміння того, якою повинна бути європейська безпека в XXI ст., не варто очікувати на швидкі результати.

Багато розмов і дискусій точилось навколо «українського питання». В цьогорічній доповіді Мюнхенської конференції з безпеки «Пост-права, пост-Захід, пост-порядок?» було приділено увагу і Україні. В ній зазначається, що «хоча до повного виконання Мінських угод, схоже, ще далеко, все більше політиків починають розмірковувати про перегляд санкцій ЄС, які безпосередньо пов'язані з цими угодами... Для українців и решти Європи 2017 рік – з наступаючими виборами у великих європейських країнах і новою адміністрацією США – буде критичним» [5]. І це дійсно так, адже саме від того, які політичні сили прийдуть до влади в Німеччині та Франції після президентських виборів (проєвропейські чи проросійські) залежатиме не тільки стан, перебіг та результативність Нормандського формату переговорів відносно ситуації на сході, а і те, наскільки зміниться чи не зміниться ставлення ЄС до України: чи продовжуватиметься стратегічний діалог, чи європейські політики залишать нашу державу сам на сам зі своїми проблемами. З огляду на таку ситуацію, вже зараз потрібно інтенсифікувати двосторонній європейський діалог із кандидатами на посаду президента і вживати всіх можливих зусиль для вироблення нової стратегії поведінки та відносин.

Доводиться констатувати і той факт, що під час Конференції не було здійснено спроб почати експертну дискусію відносно реальних практичних механізмів виходу з кризи на Донбасі, здатності / готовності учасників Мінського процесу прийти до спільного знаменника, на засадах якого можна було б започаткувати поступовий прогрес у просуванні мирного діалогу. Натомість, було зроблено дуже багато прорахунків. Так, наприклад, цього року П. Порошенко запросили до виступу в день відкриття конференції, в п'ятницю ввечері, в той час як головним днем на конференції вважають суботу, коли виступає переважна більшість ключових спікерів. Саме в суботу призначали панель П. Порошенка у попередні роки. Другим прорахунком можна вважати те, що президент запросили до панелі з назвою: «Майбутнє Заходу: занепад чи повернення?», в якій, також, приймали участь американський сенатор Дж. Маккейн, польський президент А. Дуда, глави МЗС Нідерландів та Британії, Б. Кундерс та Б. Джонсон, але жоден з них у своїх виступах та відповідях не перейшов до «українського питання» (за винятком Дж. Маккейна) [6].

Ця ситуація стала свідченням того, що Україна не виступає більше як європоцентрична країна: є набагато більш важливі та серйозні питання для Європейського Союзу, аніж «українське» (агресивна політика РФ щодо заходу в цілому, російське втручання у вибори, гібридні та кіберзагрози, міграційна криза в Європі, зміна адміністрації США та пов'язана із цим невизначеність, зміни в Європі через вихід Британії з ЄС та ряд інших). Зменшення зацікавленості до України у порівнянні з попередніми роками під час конференції було помітним: В перший день нашу державу згадали лише 2–3 рази. Все це є свідченням того, що Європейський Союз поступово втрачає інтерес до України і не хоче брати на себе додатковий тягар проблем та відповідальності. Єдине в чому він зацікавлений – це те, щоб існуюча ситуація на сході нашої держави не поширилась на територію ЄС, тобто він опікується виключно європейською безпекою, а не національною безпекою України. Це потрібно усвідомити і не ідеалізувати європейську підтримку та допомогу як таке, що європейська спільнота повинна обов'язково робити.

В контексті міжнародної безпеки центральним питанням на конференції стало «сирійське питання». Спеціальний посланник генерального секретаря ООН по Сирії С. де Містура заявив у своїй доповіді про те, що у Вашингтона в Сирії є три пріоритети: боротьба з «Ісламською державою», обмеження впливу ряду регіональних гравців і те, як не завдати шкоди одному з ключових партнерів (Росії – прим. авт.) [7]. Спеціальний представник президента США з питань взаємодії з іншими країнами в боротьбі з терористичним угрупованням «Ісламська держава» Б. Макгрук заявив, що США вважають Російську Федерацію та Туреччину підходящими гарантами перемир'я в Сирії та шукають можливості підтримати цю роботу. Актуальним питанням в контексті сирійської проблеми залишається чітка позиція США, яка досі ще остаточно не сформована. Чи будуть вони дотримуватись існуючої стратегії, чи будуть запроваджені нові підходи? Це питання залишається на порядку денному американської адміністрації і з метою недопущення розвитку конфлікту

та в контексті підтримки міжнародної безпеки повинно бути розглянуто якомога швидше.

Висновки. Цьогорічна Мюнхенська конференція з безпеки засвідчила високий рівень уваги до європейських та міжнародних проблем, які напряму впливають на стан безпеки на регіональному і глобальному рівнях. Актуальним став «західний вектор», який було розкрито в двох площинах: міжнародній та європейській. Наявність ряду гострих проблем безпекового характеру, привернула увагу провідних європейських та світових політиків і експертів. В їх доповідях лунали як заклики до посилення стратегічного співробітництва та конструктивного діалогу, так і пропозиції відносно розв'язання проблем, які були винесені на порядок денний.

Остаточна невизначеність адміністрації президента США відносно ролі і місця країни в Європі змушує європейський політикум виробляти нові підходи щодо подальшої розбудови та зміцнення системи європейської безпеки. Враховуючи наявність ряду невирішених проблем (агресивна політика Росії щодо ЄС, російське втручання у вибори, гібридні та кіберзагрози, міграційна криза в Європі, зміни в Європі через вихід Британії з ЄС та ряд інших) Європейському Союзу сьогодні важко ефективно проводити безпекову політику, особливо, якщо врахувати те, що існує реальна необхідність збільшення витрат на оборону. З огляду на зміст підсумкового документу («Munich Security Report 2017. Post–Truth, Post–West, Post–Order?») не було запропоновано конкретних планів дій та стратегій вирішення актуальних проблем європейської безпеки: було констатовано поточну ситуацію в сфері безпеки в рамках ЄС та наведено статистичні дані, які це підтверджують. Тому подальше розв'язання вищезазначених питань потребує вироблення чітких практичних підходів, механізмів та засобів, за допомогою яких запропоновані ініціативи можуть бути реалізовані в повному обсязі.

Відносно України доводиться констатувати, що очікуваної підтримки надано не було. Натомість, спостерігався дуже низький рівень уваги з боку європейських та світових політиків до «українського питання», яке, в підсумку, так і не було детально розглянуто. Це стало свідченням того, що поступово зацікавленість з боку Європейського Союзу знижується і спостерігається відмежування від прямої участі у вирішенні українських проблем. Однакова риторика П. Порошенка більше не справляє на європейських політиків вражаючого ефекту, а тому в рамках Конференції вони своєю поведінкою засвідчили те, що Україна сама повинна вирішувати свої проблеми.

Що стосується міжнародної безпеки, то потрібно зауважити на тому, що наявність таких викликів як тероризм, кібертероризм, інформаційні війни та інші, заважають комплексному впровадженню нових підходів щодо забезпечення глобальної безпеки. Як і у випадку з європейською безпекою, не було прийнято конкретних документів, в яких би мова йшла про практичну реалізацію задекларованих під час виступів намірів відносно зміцнення міжнародної безпеки. Головним лейтмотивом стало те, що було підтверджено продовження боротьби з тероризмом в цілому та діяльністю «Ісламської держави» зокрема.

Отже, цьогорічна Мюнхенська конференція з безпеки не відкрила Європейському Союзу та світу щось нове.

Констатація існуючих викликів та загроз європейській та міжнародній безпеці не сприяє боротьбі з ними. Головним завданням такого роду заходів повинно бути підписання підсумкових документів, в яких передбачені конкретні кроки та дії щодо боротьби із сучасними регіональними і глобальними ризиками в галузі безпеки.

Подальше дослідження даної проблематики сприятиме дослідженню інших питань, які виносились на порядок денний Конференції (безпека в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, включаючи Корейський півострів; питання тероризму, інформаційної війни та безпеки клімату). Це дозволить більш комплексно проаналізувати підсумкові рішення даного заходу.

Список використаних джерел

1. Стала известна повестка дня Мюнхенской конференции по безопасности – 2017 [Електронний ресурс] / Новое время. – Режим доступа: <http://nv.ua/world/geopolitics/stala-izvestna-povestka-dnja-mjunhenskoj-konferentsii-po-bezopasnosti-2017-535745.html> (25.01.2017). – Назва з екрану.
2. Белов В. О некоторых итогах Мюнхенской конференции по безопасности – 2017 [Електронний ресурс] / Российский совет по международным делам. – Режим доступа: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=8722#top-content (20.02.2017). – Название с экрана.
3. «ЕС – незаменимый глобальный игрок», Могерини на Мюнхенской конференции по вопросам безопасности [Електронний ресурс] / European Union. External Action. – Режим доступа: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/20800/node/20800_my (17.02.2017). – Название с экрана.
4. Официально открылась 53-я Мюнхенская конференция по безопасности [Електронний ресурс] / Вестник Кавказа. – Режим доступа: <http://vestnikavkaza.ru/news/Ofitsialno-otkrylas-53-ya-Myunhenskaya-konferentsiya-po-bezopasnosti.html> (17.02.2017). – Название с экрана.
5. Munich Security Report 2017. Post–Truth, Post–West, Post–Order? [Text] / Munich Security Conference. – 2017. – P.26.
6. Сидоренко С. Мюнхенська помилка Порошенка: як безпекова конференція стала холодним душем [Електронний ресурс] / Європейська правда. – Режим доступа: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/02/18/7061851/> (18.02.2017). – Назва з екрану.
7. Де Мистура: вопрос о «Джебхат ан-Нусре» остается препятствием для урегулирования в Сирии [Електронний ресурс] / ТАСС. – Режим доступа: <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/4036396> (19.02.2017). – Название с экрана.

References

1. Stala izvestna povestka dnia Miunhenskoj konferentsii po bezopasnosti – 2017 [Elektronnyj resurs] / Novoe vremia. – Rezhym dostupu: <http://nv.ua/world/geopolitics/stala-izvestna-povestka-dnja-mjunhenskoj-konferentsii-po-bezopasnosti-2017-535745.html> (25.01.2017). – Nazva z ekrana.
2. Belov V. O nekotoryh itogah Miunhenskoj konferentsii po bezopasnosti – 2017 [Elektronnyj resurs] / Rossijskij sovet po mezhdunarodnym delam. – Rezhim dostupa: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=8722#top-content (20.02.2017). – Nazvanie s ekrana.
3. «ES – nezamenimi globalni igrok», Mogerini na Miunhenskoj konferentsii po voprosam bezopasnosti [Elektronnyj resurs] / European Union. External Action. – Rezhim dostupa: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/20800/node/20800_my (17.02.2017). – Nazvanie s ekrana.
4. Ofitsialno otkrylas 53-ya Miunhenskaya konferentsiya po bezopasnosti [Elektronnyj resurs] / Vestnik Kavkaza. – Rezhim dostupa: <http://vestnikavkaza.ru/news/Ofitsialno-otkrylas-53-ya-Myunhenskaya-konferentsiya-po-bezopasnosti.html> (17.02.2017). – Nazvanie s ekrana.
5. Munich Security Report 2017. Post–Truth, Post–West, Post–Order? [Text] / Munich Security Conference. – 2017. – P.26.
6. Sydorenko S. Miunhenska pomylka Poroshenka: yak bezpekovaja konferentsiia stala kholodnym dushem [Elektronnyj resurs] / Yevropeiska pravda. – Rezhym dostupu: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/02/18/7061851/> (18.02.2017). – Nazva z ekrana.
7. De Mistura: vopros o «Dzhebbat an–Nusre» ostaetsia prepiatstviem dlia uregulirovaniya v Sirii [Elektronnyj resurs] / TASS. – Rezhim dostupa: <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/4036396> (19.02.2017). – Nazvanie s ekrana.

Vonsovych O. S., PhD in Political Science, associate professor of international relations department of Private Joint Stock Company «Higher educational institution «Kyiv Academy for the Humanities» (Ukraine, Kyiv), sefinrof@ipnet.ua

«Munich outcomes» for European and international security

The aim of this paper is to study the results of the Munich Security Conference in 2017 and their significance for European and international security. During writing, the author used the following methods: analysis, synthesis, comparison, induction, deduction. The main obtained conclusions are as follows: Munich security conference has witnessed a high level of attention to the European and international issues, which directly affect the state of security at the regional and global levels; the final uncertainty of the US presidential administration on the role and the country's place in Europe is forcing European political circles to develop new approaches for the further development and strengthening of the European security system; The expected support of Ukraine was not provided: instead, there was a very low level of attention on the part of European and world politics to the «Ukrainian issue», which, as a result, has not been discussed in detail; concerning international security, it should be noted that the presence of calls like terrorism, cyber–terrorism, information warfare and others, hampering the complex introduction of new approaches of providing global security.

Keywords: European security, international security, NATO, European Union, challenges, threats, cooperation.

* * *

УДК 323.2

Іщейкін К. Є.,
народний депутат України
(Україна, Київ), vppr.idp@gmail.com

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ БЮДЖЕТУ УЧАСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПАРТИСІПАТОРНОЇ ДЕМОКРАТІЇ У ФРАНЦІЇ

Розглянуто передумови розширення участі громадян у прийнятті рішень у Франції, зумовлені дистанціюванням держави від громадянського суспільства, домінуванням ідей республіканізму та централізованої держави. Протягом майже чотирьох десятиліть (1960–1980-ті роки) участь громадян набула рідше форми місцевих ініціатив або ж була винятково політичним принципом без жодних правових механізмів його реалізації. Визначено роль, яку відіграли децентралізаційна реформа та політичні партії у поширенні ідей демократії участі та підведено основні підсумки використання найбільш популярних інструментів залучення мешканців до вирішення місцевих проблем. На прикладі діяльності рад сусідства визначено особливості французького підходу залучення громадян до прийняття рішень.

Ключові слова: бюджет участі, демократія, місцеве самоврядування, децентралізація, регіон.

Ідея залучення максимальної кількості громадян до політики і процесу прийняття рішень набуває дедалі більшої популярності як у старих, так і молодих демократіях. Вона може набувати форми бюджету участі – практики залучення мешканців до дискусії щодо фінансування певних ініціатив з бюджету органу місцевого самоврядування, яка вперше була реалізована у бразильському місті Порту-Алегрі у 1989 році. В Європі протягом 2005–2012 років кількість експериментів із впровадженням бюджету участі (БУ) зростає з 55 до більше 1300, в яких беруть участь більше 8 млн. громадян ЄС.

Однак кожна країна з огляду на політичні традиції та інституційні рамки пройшла власний шлях до впровадження подібних ініціатив, які не завжди дали бажаний результат, прикладом чого є Франція.

Характерними для політичної культури Франції є ідея про дистанціювання держави від громадянського суспільства, при цьому саме держава займає домінуючу позицію, та уявлення про неподільність державного суверенітету. Ще з часів феодалізму держава почала поширювати свій вплив на громадянське суспільство та ринок. Результатом стало створення однієї з найбільш централізованих державних систем у Європі, яка окремими дослідниками навіть розглядалася в якості